

Rizika práce s lidmi

(NEJEN) V POBYTOVÝCH ZAŘÍZENÍCH

PhDr. Lucie PROCHÁZKOVÁ, Ph.D.

Pracovníci (nejen) v pobytových zařízeních

- ▶ sociální pracovníci, pedagogičtí pracovníci, zdravotnický personál...
- ▶ chyby → chybná přesvědčení → chybné chování (personálu i klientů)
- ▶ 2 kategorie:
 - ▶ efekt pořadí
 - ▶ základní atribuční chyba

Atribuce

- ▶ sociálněpsychologický pojem (F. Heider, 1958)
- ▶ vnímání světa není náhodné dění, lidé hledají význam (porozumění, vysvětlení)
- ▶ přiřívování příčin dění okolo vlastnímu chování a chování ostatních
- ▶ snaha zjistit, proč lidé dělají to, co dělají
 - ▶ Vnitřní atribuce – chování z vnitřních pohnutek
 - ▶ Vnější atribuce – chování způsobeno situací

Atribuce

- ▶ Atribuce ovlivňují emoce a motivace
- ▶ Na základě atribucí lidé jednají (způsob chování)
- ▶ V sociální percepci – přeceňování prvního dojmu
- ▶ Vlastní chyby, neúspěch = situace, okolností (situace na trhu práce, počasí...)
- ▶ Chyby a neúspěch jiných = jejich dispozice (neschopnost...)

Chyby a jak na ně

- ▶ Základní atribuční chyba
 - ▶ Přisuzování příčin při problémovém chování (na základě předchozích zkušeností)
 - ▶ Hodnocení situace nebo chování osoby?
 - ▶ **Unáhlené závěry, podcenění okolností**
 - ▶ „on je teď takový, vždycky byl (bude) takový“

Chyby a jak na ně

- ▶ Jak postupovat správně
 - ▶ Třeba znát **vrozené dispozice, životní zkušenost a konkrétní situaci** (vnější okolností)
 - ▶ Incidenty často vyvolává „ústavnictví“, ne postižení
 - ▶ **Funkční** analýza chování, vcítit se do situace, reagovat **bez předpoklů** (externí supervize)

Chyby a jak na ně

- ▶ Efekt pořadí
 - ▶ Nejdůležitější první informace – **efekt prvního dojmu**, (schematické) představy
 - ▶ Vyhodnocení situace, aby nenarušovaly schematickou představu
 - ▶ **Různé pohledy na situaci**, nový klient vs. nový pracovník, dokumentace (biografie klienta)

Chyby a jak na ně

- ▶ Jak postupovat správně
 - ▶ Pozor na informace **bez kontextu**
 - ▶ Zaměřit se na kladné stránky (kdy se to nestává)

Přístup k dospělým lidem

- ▶ Pedagogické vědomosti důležité, ALE dospělé lidi „nevychováme“.
- ▶ Dospělí lidé s MP, starší lidé – JSOU dospělí (i přes dětinskost a chování odtržené od reality) – dosavadní životní zkušenosti
- ▶ Nevychováme → podporujeme v dalším rozvoji
- ▶ Upustit od přílišného vnímání symptomatiky a deficitů → více nezaujatosti
- ▶ „zdravý, selský rozum“ (Pörtner, M. 2009)

Přístup zaměřený na osobu (Person Centered Approach)

- ▶ „Nevycházej z představ o tom, jací by lidé mohli být, nýbrž z toho, jací jsou, a z toho, jaké jsou jejich možnosti.“
(Pörtner, M. 2009, s. 15)
- ▶ Brát lidi vážně v jejich osobitě jedinečnosti,
- ▶ Porozumět jejich způsobu vyjadřování,
- ▶ Podporovat v nalézání vlastní cesty k realitě.

Přístup zaměřený na osobu (Person Centered Approach)

- ▶ 3 složky:
 - ▶ Empatie – porozumění vřetěním
 - ▶ Úcta k osobnosti – akceptace bez hodnocení
 - ▶ Kongruence – opravdovost (uvědomění a připuštění vlastního prožívání, neskrývat se za profesionální masku)
 - ▶ Sebepojetí – obraz o sobě samém včetně toho, jaké hodnocení s tím spojujeme
 - ▶ Kongruence – shoda mezi sebepojetím a zkuš.

Doporučená literatura

- ▶ ČADILOVÁ, V., JŮN, H., THOROVÁ, K. a kol. *Agrese u lidí s mentální retardací a s autismem*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-319-2.
- ▶ JŮN, H. *Moc, pomoc, bezmoc v sociálních službách a ve zdravotnictví*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-590-5.
- ▶ PÖRTNER, M. *Na osobu zaměřený přístup v práci s lidmi s mentálním postižením a s klienty vyžadujícími trvalou péči*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-582-0.